

УДК 338.22.021.4: 339.96

Н. В. Резнікова,*д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, Інститут міжнародних відносин**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ORCID ID: 0000-0003-2570-869X

В. Г. Панченко,*д. е. н., директор, Аналітичний центр економіко-правових досліджень та прогнозування Федерації роботодавців*

ORCID ID: 0000-0002-5578-6210

О. А. Іващенко,*к. е. н., доцент, завідувач кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Національна академія статистики, обліку і аудиту*

ORCID ID: 0000-0002-8490-778X

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.8.9

ВПЛИВ КОНКУРЕНЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ США ТА КНР НА ГЛОБАЛЬНУ ЕКОНОМІЧНУ КОН'ЮНКТУРУ ТА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ: БОРГОВІ, ТЕХНОЛОГІЧНІ І ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ ТИСКУ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

N. Reznikova,*Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations, Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv***V. Panchenko,***Doctor of Economic Sciences, Director, Analytical Center For Economic And Legal Research And Forecasting, The Federation of Employers of Ukraine***O. Ivashchenko,***PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics and Management of Foreign Economic Activities, National Academy of Statistics, Accounting and Audit*

INFLUENCE OF COMPETITION BETWEEN INFRASTRUCTURE PROJECTS OF THE UNITED STATES AND CHINA ON THE GLOBAL ECONOMIC ENVIRONMENT AND ECONOMIC SECURITY OF DEVELOPING COUNTRIES: DEBT, TECHNOLOGICAL AND FINANCIAL LEVERS OF PRESSURE ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті, мета якої полягає у аналізі інфраструктурних проєктів, запропонованих США за підтримки країн G7 та проєкту КНР, з позицій їхнього потенційного впливу на глобальну економічну кон'юнктуру та економічну безпеку країн, що розвиваються, з виокремленням боргових, технологічних і фінансових важелів тиску на сталий розвиток, було акцентовано увагу на інституційних інструментах глобального суперництва. Порівняння проєктів "Відновимо світ у його кращому варіанті" (ВЗВ) та "Пояс і шлях" (BRI) дозволило встановити відмінності в цілепокладанні: якщо перший заявлено як дієвий інструмент інфраструктурного розвитку країн з низьким і середнім рівнем доходів з метою нівелювання існуючих інфраструктурних асиметрій з акцентом на навколишньому середовищу, зусиллях з боротьби з корупцією,

вільному потоці інформації та забезпеченні таких умов фінансування, які дають змогу країнам, що розвиваються, уникнути потрапляння у боргову пастку, то другим є знаковою зовнішньополітичною ініціативою президента Китаю Сі Цзіньпіна і найбільший в історії глобальний проєкт у галузі інфраструктури, який передбачає фінансування і будівництво доріг, електростанцій, портів, залізниць, мереж 5G і оптоволоконних кабелів у всьому світі. Встановлено, що останнім часом саме Китай є єдиною країною, яка пропонує фінансування проєктів критично важливої інфраструктури у країнах з низьким і середнім рівнем доходу, а висока конкурентоспроможність продукції його підприємств пояснюється не регуляторною конкуренцією, а здатністю швидко перейти від планування до будівництва і високою координацією діяльності будівельників, фінансистів і державних чиновників. Проаналізовано аргументи експертного середовища з країн G7 на користь визнання факту сповідування Китаєм "перегонів по низхідній" (*race to the bottom*) як стратегії підвищення конкурентоспроможності продукції національного виробництва, що передбачають свідоме заниження екологічних і соціальних стандартів аж до використання примусової праці, що, як наслідок, гарантує Китаю перемогу в ціновій конкуренції. Виявлено вплив зазначених проєктів на прогрес у реалізації Цілей сталого розвитку (*Sustainable Development Goals*), а саме: занижені соціальні стандарти очікувано позначаються на помірному зростанні якості життя, що, зрозуміло, не може не спричинити незадовільну реалізацію Цілей сталого розвитку, які, зокрема, передбачають поліпшення добробуту (Ціль 1 "Ліквідація бідності", Ціль 2 "Ліквідація голоду", Ціль 3 "Краще здоров'я і добробут", Ціль 10 "Зменшення нерівності", Ціль 8 "Гідна робота і економічне зростання"), а ігнорування екологічного порядку денного — нехтування Цілі 6 "Чиста вода і санітарія", Цілі 12 "Відповідальне споживання і виробництво", Цілі 13 "Боротьба із змінами клімату", Цілі 14 "Збереження морських екосистем", Цілі 15 "Збереження екосистем суші". Водночас акцент китайської сторони на Цілі 9 "Індустріалізація, інновації та інфраструктура" не ставиться під сумнів.

Визнано, що підхід до визначення ризику потрапляння у боргову пастку, який запропонований експертами з країн G7 є вкрай контроверсійним, адже за запропонованим алгоритмом не враховує відмінності, яка саме країна надаватиме кредит, бо оцінюється здебільшого "портфель" державної заборгованості на момент дослідження. То ж ВЗВ з його акцентом на прозорості і триєдиній сталості — фінансовій, соціальній, екологічній — швидше за все пропонуватиме або альтернативні умови залучення до реалізації інфраструктурних ініціатив, або пропонуватиме переглянути терміни виконання зобов'язань. Враховуючи, що у межах ВЗВ визначальну роль відіграватиме приватний сектор, є загроза не потрапляння країн із наведеного переліку до числа потенційних учасників як за критерієм сталості, так і, зокрема, за критерієм відсутності корупції. Для України, для якої колективний захід є стратегічним партнером, відмова від участі в BRI є об'єктивно невідворотною.

The article, which aims to analyze the infrastructure projects proposed by the United States with the support of the G7 and China, from the standpoint of their potential impact on the global economic situation and economic security of developing countries, highlighting debt, technological and financial levers of pressure on sustainable development, emphasis was placed on the institutional instruments of global rivalry. A comparison of "Build Back Better World" (B3W) and Belt and Road (BRI) allowed us to identify differences in goal-setting: the first one emphasis on the environment, anti-corruption efforts, free flow of information and funding conditions that allow developing countries to avoid debt traps, the latter is a landmark foreign policy initiative by Chinese President Xi Jinping and the largest global project in history, in the field of infrastructure, which provides financing and construction of roads, power plants, ports, railways, 5G networks and fiber optic cables around the world. It has been established that recently China is the only country that offers financing for critical infrastructure projects in low- and middle-income countries, and the high competitiveness of its products is not due to regulatory competition, but the ability to quickly move from planning to construction and high coordination between builders, financiers and government officials. The arguments of the G7 expert community in favor of recognizing China's "race to the bottom" as a strategy to increase the competitiveness of nationally produced products, which involve deliberately lowering environmental and social standards and the use of forced labor, are analyzed.

The impact of these projects on the progress in the implementation of Sustainable Development Goals has been identified. Lower social standards are expected to affect the moderate growth of quality of life, which, of course, can not but lead to unsatisfactory implementation of the Sustainable Development Goals, which, inter alia, improve welfare (Goal 1 "Eradicate Poverty", Goal 2 "Eradicate Hunger", Goal 3). Better health and well-being ", Goal 10 "Reducing inequality ", Goal 8 "Decent work and economic growth "), and ignoring the environmental agenda — neglecting Goal 6 "Clean water and sanitation ", Goal 12 "Responsible consumption and production ", Objectives 13 "Combating climate change", Objectives 14 "Preservation of marine ecosystems", Objectives 15 "Conservation of terrestrial ecosystems". At the same time, the Chinese side's focus on Objective 9 "Industrialization, Innovation and Infrastructure" is not in doubt.

It is recognized that the approach to determining the risk of falling into the debt trap, which is proposed by experts from G7' countries is extremely controversial, because the proposed algorithm does not take into account the difference, which country will provide credit, because it evaluates mostly "debt" portfolio. Similarly, B3W,

with its emphasis on transparency and tripartite sustainability — financial, social, environmental — is likely to offer either alternative conditions for engaging in infrastructure initiatives, or will propose a review of deadlines. Given that the private sector will play a key role in B3W, there is a risk that the countries on the list will not be included in the list of potential participants both in terms of sustainability and, in particular, in terms of the absence of corruption. For Ukraine, for which the collective event is a strategic partner, the refusal to participate in the BRI is objectively inevitable.

Ключові слова: економічна кон'юнктура, економічна безпека, сталий розвиток, інфраструктурні проекти, країни, що розвиваються.

Key words: business situation, economic security, sustainable development, infrastructure projects, developing countries.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Лідери G7 — США, Канада, Великобританія, Німеччина, Італія, Франція і Японія як найзаможніші демократії — за участю керівників Австралії, Індії, Південної Кореї і ПАР запропонували світовому співтовариству альтернативу зростаючому впливові Китаю низку ініціатив з розвитку інфраструктурних проектів країн, що розвиваються, під назвою "Відновимо світ у його кращому варіанті" (англ. "Build Back Better World", B3W). Офіційний представник США заявив, що Захід досі не зміг запропонувати позитивну альтернативу "відсутності прозорості, недосконалим екологічним і трудовим стандартам", завуальовано "натякаючи" на целеспрямоване викривлення Китаєм ринків шляхом застосування інструментів регуляторної конкуренції. Так звані "перегони по низхідній" як стратегія підвищення конкурентоспроможності продукції національного виробництва передбачають свідоме заниження екологічних і соціальних стандартів аж до використання примусової праці, що, як наслідок, "гарантує" Китаю перемогу в ціновій конкуренції. При цьому занижені соціальні стандарти очікувано позначаються на помірному зростанні якості життя, що, зрозуміло, не може не спричинити незадовільну реалізацію Цілей сталого розвитку, які, зокрема, передбачають поліпшення добробуту (Ціль 1 "Ліквідація бідності", Ціль 2 "Ліквідація голоду", Ціль 3 "Краще здоров'я і добробут", Ціль 10 "Зменшення нерівності", Ціль 8 "Гідна робота і економічне зростання"), а ігнорування екологічного порядку денного — нехтування Цілі 6 "Чиста вода і санітарія", Цілі 12 "Відповідальне споживання і виробництво", Цілі 13 "Боротьба із змінами клімату", Цілі 14 "Збереження морських екосистем", Цілі 15 "Збереження екосистем суші". Водночас акцент китайської сторони на Цілі 9 "Індустріалізація, інновації та інфраструктура" не ставиться під сумнів: згідно з базою даних Refinitiv, станом на середину 2020 року понад 2600 проектів на суму 3,7 трлн дол США були пов'язані з планом BRI (англ. "Belt and Road Initiative", Ініціатива "Пояс і Шлях"), хоча міністерство закордонних справ Китаю тоді ж заявило, що майже чверть проектів зазнала негативного впливу пандемії Covid-19. Тому в межах плану G7 перед Конгресом США стоятиме завдання щодо пошуку додаткових джерел фінансування розвитку і колективного стимулювання на сотні мільярдів доларів інвестицій в інфраструктуру країн, що розвиваються. Мета статті полягає в аналізі інфраструктурних проектів, запропонованих США за підтримки країн G7 та КНР у контексті ініціативи "Пояс і шлях", з позицій їхнього потенційного впливу на глобальну економічну кон'юнктуру та економічну безпеку країн, що розвиваються, з виокремленням боргових, технологічних і фінансових важелів тиску на сталий розвиток.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Криза, спровокована пандемією COVID 19, актуалізувала залежність як країн розвинених, так і країн, що розвиваються, від ланцюгів поставок критичної сиро-

вини, від логістичних ланцюгів, здороження контейнерних перевезень, готовності інфраструктурних проектів задовольняти безпекові потреби держав. Глобальні інфраструктурні тренди в умовах коронакризи було висвітлено експертами PwC [1] з виокремленням курсу на технологічності й сталості, що здебільшого співпадає з результатами аналітичної оцінки кон'юнктури ринку інфраструктурних проектів, укладеної напередодні кризи [2]. Натомість фахівці компанії Deloitte [3] акцентують на політекономічних аспектах інфраструктурного проектування в частині запиту на урядову політику супроводу та підтримки останнього. Аналітики McKinsey & Company [4] у всеосяжному дослідженні, присвяченому глибокому аналізу інфраструктурних перетворень в умовах глобальної взаємозалежності, не лише запропонували огляд існуючих ініціатив в регіональному розрізі, але й конкретизували геополітичні виміри співпраці, безпекові важелі впливу на конкурентоспроможність, а також виклики перед інституційними інвесторами, що репрезентують міжнародний ринок приватного капіталу, задовольнити запит у фінансуванні, зокрема, з боку країн, що розвиваються. Експерти KPMG, чий підхід базувався на футуристичних прогнозах стану глобальної інфраструктури у 2050 році [5] довели невідворотність врахування чинника сталості як детермінуючого при виборі об'єктів інвестування інфраструктурних проектів та ступеня впливу останніх на прогресу реалізації Цілей сталого розвитку. Інфраструктурне протистояння між США та Китаєм здебільшого розглядається кризь призму економічної експансії [6—9], як спосіб реалізації політики економічного націоналізму та патріотизму [10—12], як координуючий механізм задіяння інструментів інтеграційного неопротекціонізму [13—15] і боргової й фінансової залежності [16—19].

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

США і партнери по G7 висловлюють єдине бачення розвитку глобальної інфраструктури, а США, як провідний партнер у B3W, прагнуть мобілізувати потенціал існуючих інструментів фінансування розвитку, для чого і залучена Американська Корпорація Фінансування Міжнародного Розвитку (United States International Development Finance Corporation, DFC) (що була створена у кінці 2019 року шляхом злиття Overseas Private Investment Corporation (OPIC) і Development Credit Authority (DCA)). Вона раніше не мала достатнього бюджету і фінансувала проекти тільки американських компаній, але після зміни закону може спрямовувати кошти на проекти, що є важливими для США з точки зору національних інтересів. Також долучене Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Експортно-імпортний банк США, Корпорація "Виклики тисячоліття" (двостороннє агентство США з надання іноземної допомоги, засноване Конгресом США у 2004 році, незалежне від Державного департаменту і USAID), Агентство торгівлі і розвитку США (U.S. Trade and

Development Agency), а також додаткові органи, як-от Консультативний фонд з операцій (призначений для фінансування цільових угод з урядами країн, що розвиваються). У такий спосіб адміністрація Дж. Байдена прагне доповнити інвестиції у внутрішню інфраструктуру в межах "Американського плану зайнятості" та продемонструвати конкурентоспроможність США за кордоном і змогу створення робочих місць у себе вдома. Як зазначається на сайті Білого Дому, цей план — інвестиція в Америку, у мільйони нових робочих місць, відновлення інфраструктури, а також у випередження Китаю шляхом нарощування частки державних внутрішніх інвестицій [20].

На додаток до мільярдного пакету інвестицій, які США мобілізують для фінансування зарубіжної інфраструктури за допомогою існуючих двосторонніх і багатосторонніх інструментів, ініціатива В3W, за партнерства країн-членів G7, має залучити сотні мільярдів доларів інвестицій в інфраструктуру для країн з низьким і середнім рівнем доходів у найближчі роки. Особлива увага надається навколишньому середовищу, зусиллям з боротьби з корупцією, вільному потоку інформації та забезпеченню таких умов фінансування, які дають змогу країнам, що розвиваються, уникнути потрапляння у боргову пастку. Адже одне із критичних зауважень на адресу BRI полягає саме в тому, що цей проєкт у залежності країни, залучені до його реалізації, від Китаю, надаючи Пекіну занадто багато важелів впливу на них.

Глобальне охоплення В3W передбачає залучення в орбіту його впливу низку країн від Латинської Америки і Карибського басейну до Африки й Індо-Тихоокеанського регіону. І хоча партнери по G7 матимуть іншу географічну орієнтацію, але і їх частина в ініціативі охоплюватиме країни з низьким і середнім рівнем доходу.

Детальніше керівні принципи В3W виглядають таким чином:

1. Цінності. Розвиток інфраструктури має здійснюватися на принципах прозорості та сталості у фінансовому, екологічному і соціальному аспектах, що має спричинити кращі результати для країн-одержувачів і світової спільноти загалом.

2. Якісне управління і суворі стандарти. Високі стандарти стають важливішими, коли уряди приймають складні рішення щодо боротьби зі зміною клімату, відновлення місцевої економіки, адміністрування дефіцитним фінансуванням і зростання зайнятості на інклюзивній основі. Прикметно, що зазначені стандарти і принципи наслідуватимуть ті, що просуються оновленою Мережею блакитних крапок (Blue Dot Network, BDN). Мережа BDN була започаткована в кінці 2019 року Австралією, Японією і США з метою розробки стандарту сертифікації для окремих інфраструктурних проєктів, досягнутого на саміті G20. Відповідальними за реалізацію BDN є USAID, DFC і Державний департамент США. Blue Dot Network є відповіддю на дипломатію боргових пасток Китаю і позиціонує себе як механізм для мобілізації сотень мільярдів доларів, що зберігаються у різних фондах, на реальні інфраструктурні проєкти, що особливо важливо з урахуванням збитку, нанесеного економікам країн, інвестиційним планам і потокам капіталу пандемією COVID-19.

3. Нешкідливий для клімату. Інвестиції здійснюватимуться з метою досягнення цілей Паризької кліматичної угоди.

4. Потужне стратегічне партнерство. Інфраструктура розробляється у партнерстві з тими, кому вона вигідна, прослужить довше і матиме більший вплив на розвиток.

5. Мобілізація приватного капіталу через фінансування розвитку. Інвестиції в інфраструктуру з боку відповідального і орієнтованого на ринок приватного сектора у поєднанні з високими стандартами і прозорістю державного фінансування мають вирішальне зна-

чення для довгострокової ефективності та стійкості розвитку.

6. Підвищення впливу багатосторонніх державних фінансів. Багатосторонні банки розвитку та інші міжнародні фінансові інститути (МФІ) розробили суворі стандарти для планування проєктів, реалізації їх, соціальних і екологічних гарантій.

Доречно зазначити, що 138 країн на п'яти континентах станом на кінець 2020 року вже підписали різні угоди про співпрацю за програмою BRI з Китаєм (країни-члени ЄС, включаючи Грецію та Італію, також беруть участь у ній). Обсяг угод лише 100 країн вже на сьогодні є вражаючим — 690 млрд дол. США. Низка пов'язаних з BRI проєктів у країнах, що розвиваються, із Азії й Африки піддається критиці за непрозорість і проблематичність для економічної стійкості. Такі проєкти спричиняють потрапляння країн-учасниць BRI у так звану "боргову пастку", яку називають "хижацькою системою, покликаною заманити країни в гамівну сорочку боргового рабства". Яскравим прикладом цього є Шрі-Ланка, яка була змушена підписати договір оренди на 99 років з Китаєм, за яким Пекін отримав 70% акцій стратегічного порту Хамбантота. Чимало проєктів, що підпадають під дію Китайсько-пакистанського економічного коридору (СРЕС), також опинилися у тіні через відсутність прозорості і неможливості реалізації. У деяких випадках, зокрема щодо порту К'яук'ю у М'янмі, Пекін був змушений переглянути вартість проєктів (вона знижена з 7,3 млрд дол. США до 1,3 млрд дол. США) через дію потужної місцевої опозиції.

Китайські офіційні особи підкреслили комерційний характер BRI, применшуючи роль, яку відіграватиме традиційна іноземна допомога. Проте, роль Китаю як донора допомоги розширюється у всьому світі. Поряд з позиками і прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) Китай все частіше надає грантові ресурси країнам з низьким рівнем доходу і через багатосторонні механізми, наприклад, Міжнародну асоціацію розвитку Світового банку (МАР). До речі, еволюція участі Китаю у МАР є показовою. Провівши два десятиліття у ролі отримувача допомоги з фонду Світового банку для найбільш бідних країн, Китай відмовився від неї у 1999 році. У наступні роки Китай вкрай неохоче виступав донором МАР, стверджуючи, що він залишається бідною країною і, отже, не може відігравати цю роль, виділяючи незначні суми. Але раптом у 2016 році Китай став одним із найбільших донорів МАР. Вочевидь, подібна трансформація є частиною ширшої стратегії, яка передбачає іноземну допомогу на основі грантів як частини взаємодії Китаю з країнами, що розвиваються.

З огляду на величезну роль Китаю як комерційно орієнтованого кредитора для країн, що розвиваються, є підстави для спрямування частини цієї допомоги з метою знизити ризики комерційного кредитування. Розвинені країни пропонують Китаю у такий спосіб також переглянути власну боргову політику, аби не наражатись на супротив світової спільноти: 1) фінансувати технічну юридичну підтримку позичальників з країн, що розвиваються, через нові та існуючі багатосторонні механізми; і 2) пропонувати угоди про обмін боргу на підтримку екологічних цілей.

Існуючі механізми — Фонд управління боргом Світового банку і МВФ, а також Система управління боргом та фінансового аналізу ЮНКТАД поки що не розглядають Китай як донора. Обидві ініціативи надають технічну підтримку урядам країн, що розвиваються, з метою поліпшення практики управління боргом. Спрямовуючи підтримку через ці багатосторонні механізми, Китай забезпечив би неупереджений підхід до своєї допомоги. Нарешті, Китай міг би застосовувати обмін боргу на реалізацію екологічно орієнтованих проєктів, підхід, на якому наполягали екологічні організації з 1980-х років і широко використовували Сполучені Штати і деякі багатосторонні фонди, зокрема Гло-

бальний екологічний фонд. Відповідно до угоди про такий "обмін" борг країни-позичальника списується в обмін на зобов'язання країни фінансувати ключові екологічні цілі, наприклад, збереження тропічних лісів. Ці свопи були незмінно популярними у Сполучених Штатах доти, поки група країн, які заборгували гроші перед урядом США, що мали амбітні екологічні цілі, не змогли реалізувати узгоджену програму дій.

Загалом експерти на підставі звітів китайських напівофіційних організацій і географічного представництва BRI ідентифікують 68 країн, які можуть підпасти під дію BRI [21, с.124]. За регіонами країни згруповані так:

— Східна і Південно-Східна Азія (14): Бруней, Китай, Індонезія, Малайзія, Монголія, М'янма, Камбоджа, Лаос, Філіппіни, Сінгапур, Південна Корея, Таїланд, Тимор-Лешті, В'єтнам;

— Центральна і Південна Азія (13): Афганістан, Бангладеш, Бутан, Індія, Казахстан, Киргизстан, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі-Ланка, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан;

— Близький Схід і Африка (17): Бахрейн, Джибуті, Єгипет, Ефіопія, Іран, Ірак, Ізраїль, Йорданія, Кенія, Кувейт, Ліван, Оман, Катар, Саудівська Аравія, Сирія, Об'єднані Арабські Емірати, Ємен;

— Європа і Євразія (24): Албанія, Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Чеська Республіка, Естонія, Грузія, Угорщина, Латвія, Литва, Македонія, Молдова, Чорногорія, Польща, Румунія, Росія, Сербія, Словаччина, Словенія, Туреччина, Україна.

Річний обсяг економік цих країн становить приблизно 25 трильйонів доларів, з яких 45 % припадає на Китай. Серед них: країни з високою — і низькодиверсифікованою структурою економіки; країни з малими і великими відкритими економіками; країни розвинені і ті, що розвиваються; країни, що залежать від сировинних товарів, а також країни-більш диверсифіковані експортери.

Дослідники американського Центру глобального розвитку (Center for Global Development) виокремили 23 країни, що перебувають у найвищій небезпеці потрапляння у китайську боргову пастку [16]:

— Східна і Південно-Східна Азія (3): Камбоджа, Монголія, Лаос;

— Центральна і Південна Азія (7): Афганістан, Бутан, Киргизстан, Мальдіви, Пакистан, Шрі-Ланка, Таджикистан;

— Близький Схід і Африка (7): Джибуті, Єгипет, Ефіопія, Ірак, Йорданія, Кенія, Ліван;

— Європа і Євразія (6): Албанія, Вірменія, Білорусь, Боснія і Герцеговина, Чорногорія, Україна.

10—15 з них можуть постраждати від боргової кризи через майбутнє фінансування, пов'язане з отриманням кредитних ліній від Китаю, при цьому всім країн викликають особливе занепокоєння. Ними є Джибуті, Киргизстан, Лаос, Мальдіви, Монголія, Чорногорія, Пакистан і Таджикистан.

Але підхід до визначення ризику потрапляння у боргову пастку є вкрай контроверсійним [17—19], адже за запропонованим алгоритмом немає різниці, яка саме країна надаватиме кредит, бо оцінюється здебільшого "портфель" державної заборгованості на момент дослідження. То ж ВЗВ з його акцентом на прозорості і триєдиній сталості — фінансовій, соціальній, екологічній — швидше за все пропонуватиме або альтернативні умови залучення до реалізації інфраструктурних ініціатив, або пропонуватиме переглянути терміни виконання зобов'язань. Враховуючи, що у межах ВЗВ визначальною роллю відіграватиме приватний сектор, є загроза непотрапляння країн із наведеного переліку до числа потенційних учасників як за критерієм сталості, так і, зокрема, за критерієм відсутності корупції. Для України, для якої колективний захід є стратегічним партнером, відмова від участі в BRI є об'єктивно невідвортною.

Ризики недостатнього фінансування для нерозвинутих країн багато в чому залежатимуть не тільки від готовності уряду США і американського великого бізнесу інвестувати у ВЗВ (оскільки модель є складнішою у виконанні від BRI, яка базується на "державному капіталізмі"), але й від активності інших членів "Великої сімки" у новому проєкті. На сьогодні ситуація, як засвідчили дебати на G7 щодо ВЗВ, є складною.

Наголосимо, що "Пояс і шлях" — знакова зовнішньополітична ініціатива президента Китаю Сі Цзіньпіна і найбільший в історії глобальний проєкт у галузі інфраструктури, який передбачає фінансування і будівництво доріг, електростанцій, портів, залізниць, мереж 5G і оптоволоконних кабелів у всьому світі, проєкт також заповнив пустоту, залишену Сполученими Штатами Америки, їхніми союзниками і багатосторонніми банками розвитку. Останнім часом саме Китай є єдиною країною, яка пропонує фінансування проєктів критично важливої інфраструктури у країнах з низьким і середнім рівнем доходу, а висока конкурентоспроможність продукції його підприємств пояснюється не регуляторною конкуренцією, а здатністю швидко перейти від планування до будівництва і високою координацією діяльності будівельників, фінансистів і державних чиновників.

Але розвинені країни [22—23] інтерпретують BRI як загрозу глобальній макроекономічній стабільності, заявляючи, що Китай, надаючи позики на нестійкі проєкти, фактично нарощує борги країн. Крім того, реалізуючи ініціативу "Пояс і шлях", деякі країни активно розвивають вугільну галузь (не виконуючи при цьому Ціль 7 ЦСР "Дешева і чиста енергія"), а також відбувається зміщення правил гри на основних ринках на бік китайських компаній, що сприяє винятковій залежності від китайських технологій і втягуванню країн-учасниць BRI у тісніші економічні і політичні відносини з Пекіном. Інакше кажучи, країни G7 наполягають на неприпустимості подальшого формування образу Китаю як певного гаранта майбутнього економічного процвітання країн з ринками, що розвиваються, а також упевненості останніх у тому, що саме у міцності їхніх політичних відносин з Китаєм і криється секрет економічного успіху.

Не існує однозначної оцінки того, чи матиме ВЗВ інструменти для конкуренції, адже згадуваний "новий механізм фінансування" так і не конкретизовано, а також не схвалений Конгресом США з метою визначення необхідних ресурсів, які б дали змогу стимулювати додаткові приватні інвестиції в інфраструктуру країн з ринками, що розвиваються, які опинилися під політичним впливом Китаю, під сумнівом є особливості реалізації механізму, а також співвідношення бюджетів країн-учасниць. Адже, як стверджують економісти групи Світового банку, існуючий на сьогодні дефіцит інфраструктури оцінюється у розмірі 18 трлн дол, а тому якщо на ініціативу ВЗВ не будуть спрямовані додаткові ресурси, вона не зможе досягти значного прогресу, щоб ліквідувати існуючі у глобальних масштабах прогалини у реалізації Цілі 9 "Індустріалізація, інновації та інфраструктура".

Чимало експертів справедливо зазначають: хоча ініціатива "Відновимо світ у його кращому варіанті" має зв'язок з внутрішнім порядком денним Джо Байдена "Відбудуємо ще раз і краще" (англ. "Build Back Better"), як заклик G7 навряд чи приживеться або матиме самодостатність, щоб спростувати уявлення про масштабність і грандіозність китайської ініціативи "Пояс і шлях". Свого часу деякі впливові представники світового співтовариства вплинули на зміну первісної назви китайського проєкту ("Один пояс — один шлях", англ. "One Belt One Road"), наполягаючи на тому, що прихована між рядками згадка про "безальтернативність шляху" є проявом гегемоністських інтенцій Китаю (при цьому ініціюючи відмову від застосування у назві слова "one"). Проте ніхто не ставить під сумнів той факт, що

"Пояс і шлях" має стійкі асоціації й емоції, достатні, щоб уже на нинішньому етапі його реалізації назва проєкту сприймалася як повноцінний бренд. Більше того, офіційний Пекін просуває "Пояс і шлях" і на рівні інститутів, функціонуючих на мега рівні міжнародної політики, ініціюючи згадку про проєкт у комюніке і програмних документах багатьох міжурядових форумів включно з формулюваннями, підтримуваними BRI, Всесвітньою організацією охорони здоров'я та іншими органами ООН, наприклад, як це відбувалося у "пандемічному 2020 році", що об'єктивно посилює його маркетингову силу і привабливість. Тому з метою конкуренції з китайським "Пояс і шлях" Сполученим Штатам й іншим членам G7 потрібен власний яскравий бренд, який сигналізуватиме про прозорий, високоякісний та екологічно безпечний проєкт глобального рівня. У цьому зв'язку можуть розглядатися уже внесені на розгляд альтернативні формулювання "Глобально відповідальний розвиток інфраструктури" (GRID, англ. "Globally Responsible Infrastructure Development") або "Шлях відкритого партнерства" (ORP, англ. "Open Road Partnership").

Скептично налаштовані експерти, зокрема, акцентують і на відсутності у США позитивного порядку денного щодо торгівлі для Азійсько-Тихоокеанського регіону. З метою конкуренції з "Пояс і шлях" необхідно укласти додаткові торговельні й інвестиційні угоди, одночасно підтримуючи базову конкурентоспроможність США у таких найважливіших технологіях, як 5G. Крім того, США необхідно зосередити більшу увагу на лідерстві у процесі запровадження міжнародних стандартів, а також на навчанні, залученні й утримуванні найкращих талантів.

Тому дискусії на найвищому рівні G7 під час обговорення майбутнього проєкту "Відновимо світ у його кращому варіанті" засвідчили наявність дебатів, які посідають чільне місце у порядку денному "Заходу" про те, як розглядати Китай: партнером, конкурентом, противником або прямою загрозою безпеці. І лишається під сумнів, чи зможуть країни G7 запропонувати вичерпну консолідовану відповідь. Попри те, що лідери G7 загалом згодні з тим, що Китай використовує інвестиційну стратегію як для підтримки власних державних підприємств [24—29], так і для створення мережі комерційних хабів, контрольованих завдяки технологіям і системам зв'язку Huawei, офіційні представники Німеччини, Італії й навіть Європейського Союзу не намагалися применшити ризики можливого втрат від розриву масштабних торговельних й інвестиційних угод з Китаєм.

Можна припустити, що ризик для американської стратегії полягає у тому, що "робота з клаптиковою коврою окремих програм і вперте намагання Заходу щодо відповідної практики захисту довкілля і прав людини можуть виявитися менш привабливими для країн, що розвиваються, аніж комплексний пакет фінансування і нових технологій Пекіна". Адаже країни з ринками, що розвиваються, цінують "готовність Китаю будувати те, що хочуть приймаючі країни, замість того, щоб їм диктували, що вони мають робити". Бо власне інфраструктура не є достатньою умовою для отримання вигоди від участі у глобальних ланцюгах створення вартості, а участь у них не є достатньою умовою для структурних перетворень. Базуючись на вибірці з понад 2-х мільйонів фірм у Європейському Союзі у 2015 році, емпіричні результати учених Д. Дель Прете, Дж. Джованетті і Е. Марвасі [30], опубліковані Центром досліджень розвитку Луки д'Альєно (Centro Studi Luca d'Agliano Development Studies), підтвердили передбачення, що країни, які розвиваються, враховуючи сукупність існуючих чинників виробництва, часто спочатку входять у глобальні виробничо-збутові ланцюги на стадії низької доданої вартості (стадії складання або виробництва), а потім намагаються перейти до діяльності з вищою доданою вартістю. Можливість нарощувати власну внут-

рішню додану вартість і просування "східцями доданої вартості" залежить від багатьох чинників. Належна інфраструктура надає змогу, але успіх не гарантований; та все ж без розвиненої інфраструктури економіка, звичайно, не матиме змоги реалізувати власну приховану перевагу у глобальному масштабі на ранньому етапі.

ВИСНОВКИ

Суспільно-корисний характер інфраструктури потребує підтримки з боку урядів, а партнерство між державним і приватним секторами у багатьох сферах має важливе значення. При перетині інвестиціями в інфраструктуру національних кордонів переважне значення має регіональне і глобальне співробітництво. Вирішальну роль можуть відігравати узгоджені зусилля національних урядів і регіональних або міжнародних агентств з розвитку. За належних умов інвестиції в інфраструктуру і економічне зростання можуть взаємно посилюватися: інвестиції в інфраструктуру можуть прискорити зростання, водночас зростання може спровокувати більший попит і, як правило, пропозицію інфраструктури. Інфраструктура коштує дорого і потребує серйозного обслуговування. Бюджетний тягар може бути важким, особливо для менш розвинених країн, які стикаються з багатьма проблемами і водночас мають нагальні потреби. Зосередження інвестицій в інфраструктурі в особливих економічних зонах або індустріальних парках може бути корисним підходом для швидкого старту процесу з обмеженими ресурсами. Але приклад України свідчить про небажання європейських партнерів сприяти розвиткові таких форм економічної активності, як індустріальні або технопарки. Проєкт В3W пропонує альтернативний підхід до реалізації інфраструктурних ініціатив в країнах, що розвиваються, зокрема:

1. Реалізація заморожених під впливом пандемії проєктів з ініціативою країн G7.
2. Ширше охоплення В3W порівняно з проєктами, що реалізуються у межах Індостихоокеанського регіону (В3W залучатиме також Латинську Америку і Карибський басейн).
3. Реалізація проєктів на принципах прозорості і сталості як в економічній, так і в екологічній сферах, що позитивно впливатиме на реалізацію Цілей у галузі сталого розвитку ООН.
4. Пропозиція країнам, які шукають альтернативи BRI.

Та все ж В3W викликає багато запитань. По-перше, ця ініціатива досі не має чіткого плану реалізації на відміну від BRI. По-друге, відсутнє розуміння механізму фінансування, його джерел (приватні або державні) та обсягу залучуваних ресурсів. Адаже якщо проєкти у межах В3W маркуються лейблом "сталій", готовність приватного капіталу реалізовувати окремі ініціативи неоднозначно буде викликати сумнів, якщо не сум'яття, оскільки не кожна компанія готова фінансово відповідати на заклик бути соціально і кліматично відповідальною. І при цьому немає жодного секрету, що проєкт "Пояс і шлях", якому В3W змушено протистоїть, не можна назвати у чистому вигляді ініціативою, орієнтованою на отримання прибутку китайською стороною. А ось компанії-учасники можуть на прибуток розраховувати. По-третє, деякі члени G7, зацікавлені у підтримці стабільних і прогнозованих відносин з Китаєм, який є глобальним топ-експортером і топ-імпорттером, можуть не приєднатися до цієї ініціативи, щоб не зашкодити інтересам своїх компаній і доходам громадян. Це ж можна сказати і про країни, з якими Китай підписав або може підписати регіональні торговельні угоди.

Література:

1. The global forces shaping the future of infrastructure. PwC Global infrastructure trends. 2020. URL: <https://>

www.pwc.com/gx/en/capital-projects-infrastructure/pdf/global-infrastructure-trends.pdf

2. Strategic 100 Global Infrastructure Report / 11th Edition. CG/LA Infrastructure. 2018. URL: <https://seaone.com/public/downloads/zxHEq/Global-100-Report-2018-05-02.pdf>

3. Set your infrastructure policies in the right direction. InfraCompass. 2020. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Public-Sector/gx-gps-infracompass-2020-report.pdf>

4. Secchi C., Belladonna A. Infrastructure in a Changing World: Trends and Challenges. Milan: Ledizioni, 2020. 216 p. URL: https://www.ispionline.it/sites/default/files/pubblicazioni/ispi_report-infrastructure_2020.pdf

5. Infrastructure 2050 Why the world must come together to solve the global infrastructure challenge. INSIGHT. November 2010. Issue No. 1. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2012/02/insight-nov-2010.pdf>

6. Reznikova N., Zvarych R., Iavshchenko O. Approaches to identifying the form of China's economic expansion in the context of global economy transnationalization: the commercial expansion case. Ефективна економіка. 2019. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

7. Зварич Р.Є., Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Експансіоністські імперативи та детермінанти міжнародної економічної політики КНР. Ефективна економіка. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7286>

8. Іващенко О.А., Резнікова Н.В. Еволюція форм економічної експансії: неопротекціонізм як інструмент глобального домінування. Економіка та держава. 2016. № 4. С. 4—8.

9. Панченко В.Г., Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Розвиток Industry 4.0 й цифрової економіки у фокусі глобального технологічного та інноваційного суперництва КНР і США. Економіка та держава. 2021. № 2. С. 4—10.

10. Панченко В.Г., Резнікова Н.В. Політика економічного націоналізму: від витоків до нових варіацій економічного патріотизму. Економіка і держава. 2017. № 8. С. 4—8.

11. Резнікова Н.В., Панченко В.Г. Методологічні засади економічного націоналізму. Економіка і держава. 2017. № 7. С. 4—8.

12. Reznikova N., Bulatova O., Panchenko V. The policy of economic nationalism: from origins to new variations of economic patriotism. Baltic Journal of Economic Studies. 2018. Vol. 4 (4). P. 51—59.

13. Панченко В.Г., Резнікова Н.В. Регіональні торговельні угоди як інструмент політики економічного патріотизму в контексті інтеграційного неопротекціонізму. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 15 (Ч. 2). С. 67—71.

14. Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Перспективи укладання і потенційні економічні ефекти регіональних торговельних угод в Північно-Східній Азії: аспекти незалежності в контексті нового регіоналізму. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 21. С. 29—34.

15. Панченко В.Г., Резнікова Н.В. Неопротекціонізм як інструмент усунення внутрішньої суперечності лібералізму. Ефективна економіка. 2016. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5781>

16. Hurley J., Morris S., Portelance G. Examining the Debt Implications of the Belt and Road Initiative from a Policy Perspective. CGD Policy Paper 121. March 2018. URL: <https://www.cgdev.org/sites/default/files/examining-debt-implications-belt-and-road-initiative-policy-perspective.pdf>

17. Резнікова Н.В. Боргові важелі макроекономічної взаємозалежності: канали впливу на економічне зростання. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 13. С. 5—11. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/13_2016/3.pdf

18. Резнікова Н.В. Інституційні актори боргової залежності: роль кредитно-рейтингових агентств та міжнародних фінансових організацій. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 11. С. 5—9. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2016/3.pdf

19. Резнікова Н.В. Нові контури боргової залежності: тригери кризових проявів в умовах глобальної взаємозалежності. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 15. С. 5—12. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2016/3.pdf

20. FACT SHEET: President Biden and G7 Leaders Launch Build Back Better World (B3W) Partnership. Statements and Releases. June 12, 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/06/12/fact-sheet-president-biden-and-g7-leaders-launch-build-back-better-world-b3w-partnership/>

21. Резнікова Н.В. Економічна кон'юнктура розвинених країн: навч. посіб. у 2-х ч. Ч.1. Теоретичні основи дослідження економічної кон'юнктури розвинених країн. Київ: Аграр Медіа Груп, 2021. 422 с.

22. Резнікова Н.В., Іващенко О.А., Курбала Н.В. Ретроспективний аналіз альтернативних підходів до виокремлення розвинених країн: фінансовий, індустріальний, цифровий та інноваційний виміри розвитку. Ефективна економіка. 2020. № 9. — URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8172>

23. Резнікова Н.В., Іващенко О.А., Курбала Н.В. Ідентифікаційні характеристики розвинених країн у мандатах міжнародних організацій: ознаки передової економіки у фокусі дослідження. Економіка та держава. 2020. № 9. С. 17—24. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.9.17

24. Панченко В.Г., Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Розвиток industry 4.0 й цифрової економіки у фокусі глобального технологічного та інноваційного суперництва КНР і США. Економіка та держава. 2021. № 2. С. 4—10.

25. Reznikova N., Rubtsova M., Yatsenko O. The role of innovation clusters in building up investment and innovation strategies in the crossborder cooperation context. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2020. Вип. 142. С. 85—98.

26. Резнікова Н.В. Цифровий простір регуляторної конкуренції: проблема інституційних викривлень конкурентоспроможності. Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 17 березня 2020 року. Київ: ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2020. С. 385—388.

27. Резнікова Н.В. "Industry 4.0" у фокусі державної політики стимулювання інноваційного розвитку. Міжнародні відносини. Серія "Економічні науки". 2019. № 20. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3801

28. Резнікова Н. Інноваційна модель розвитку національної економіки: оцінка стартових можливостей та засобів реалізації. 2020. URL: www.academia.org/ua

29. Secchi C., Belladonna A. Infrastructure in a Changing World: Trends and Challenges. Milan: Ledizioni, 2020. 216 p. URL: https://www.ispionline.it/sites/default/files/pubblicazioni/ispi_report-infrastructure_2020.pdf

30. Prete D., Giovannetti G. and Marvasi E. Global Value Chains Participation and Productivity Gains for North African Firms. Development Working Papers 407. Centro Studi Luca d'Agliano, University of Milano, revised 14 Nov 2016.

References:

1. PwC Global infrastructure trends (2020), "The global forces shaping the future of infrastructure", available at: <https://www.pwc.com/gx/en/capital-projects-infrastructure/pdf/global-infrastructure-trends.pdf> (Accessed 2 Jul 2021).

2. CG/LA Infrastructure. (2018), "Strategic 100 Global Infrastructure Report", 11th Edition, available at: <https://seaone.com/public/downloads/zxHEq/Global-100-Report-2018-05-02.pdf> (Accessed 2 Jul 2021).
3. InfraCompass. (2020), "Set your infrastructure policies in the right direction", available at: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Public-Sector/gx-gps-infracompass-2020-report.pdf> (Accessed 2 Jul 2021).
4. Secchi, C. and Belladonna, A. (2020), "Infrastructure in a Changing World: Trends and Challenges", available at: https://www.ispionline.it/sites/default/files/publicazioni/isp_i_report-infrastructure_2020.pdf (Accessed 2 Jul 2021).
5. INSIGHT (2010), "Infrastructure 2050 Why the world must come together to solve the global infrastructure challenge", vol. 1, available at: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2012/02/insight-nov-2010.pdf> (Accessed 2 Jul 2021).
6. Reznikova, N. Zvarych, R. and Ivashchenko, O. (2019), "Approaches to identifying the form of China's economic expansion in the context of global economy transnationalization: the commercial expansion case", *Efektivna ekonomika*, vol. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7285> (Accessed 2 Jul 2021).
7. Reznikova, N. Zvarych, R. and Ivashchenko, O. (2019), "The expansionist imperatives and determinants of the international economic policy of china", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7286> (Accessed 21 June 2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.8
8. Ivashchenko, O. and Reznikova, N. (2016), "Evolution of forms of economic expansion: neoprotectionism as an instrument of global domination", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 4—8.
9. Panchenko, V. Reznikova, N. and Ivashchenko, O. (2021), "The development of industry 4.0 and digital economy in focus of the china-united states global technological and innovation rivalry", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 4—10.
10. Panchenko, V. and Reznikova, N. (2017), "The policy of economic nationalism: from origins to new versions of economic patriotism", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 4—8.
11. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2017), "Methodological principles of economic nationalism", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 4—8.
12. Reznikova, N. Bulatova, O. and Panchenko, V. (2018), "The policy of economic nationalism: from origins to new variations of economic patriotism", *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 4 (4), pp. 51—59.
13. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2017), "Regional trade agreements as an instrument of economic patriotism policy in the context of integration neo-protectionism", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, vol. 15 (2), pp. 67—71.
14. Reznikova, N. and Ivashchenko, O. (2015), "Prospects of Signing Regional Trade Agreements in North-Eastern Asia and Their Potential Economic Effects: Aspects of Neo-Dependency in the Context of New Regionalism", *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 21, pp. 29—34.
15. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2016), "Neo-Protectionism as an Instrument for Eliminating the Internal Contradiction of Liberalism", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5781> (Accessed 2 Jul 2021)
16. Hurley, J. Morris, S. and Portelance, G. (2018), "Examining the Debt Implications of the Belt and Road Initiative from a Policy Perspective", *CGD Policy Paper*, vol. 121, available at: <https://www.cgdev.org/sites/default/files/examining-debt-implications-belt-and-road-initiative-policy-perspective.pdf> (Accessed 2 Jul 2021).
17. Reznikova, N. (2016), "Debt levers of macroeconomic interdependence: channels of the impact on economic growth", *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 13, pp. 5—11. available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/13_2016/3.pdf (Accessed 2 Jul 2021).
18. Reznikova, N. (2016), "Institutional actors of debt-based dependence: the role of credit rating agencies and international financial organizations", *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 5—9. available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2016/3.pdf (Accessed 2 Jul 2021).
19. Reznikova, N. (2016), "Debt levers of macroeconomic interdependence: channels of the impact on economic growth", *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 15, pp. 5—12. available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2016/3.pdf (Accessed 2 Jul 2021).
20. Statements and Releases (2021), "FACT SHEET: President Biden and G7 Leaders Launch Build Back Better World (B3W) Partnership", available at: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/06/12/fact-sheet-president-biden-and-g7-leaders-launch-build-back-better-world-b3w-partnership/> (Accessed 2 Jul 2021).
21. Reznikova, N. (2021), *Ekonomichna kon'iunktura rozvynenykh krain [Economic conjuncture of developed countries]*, vol.1, *Teoretychni osnovy doslidzhennya ekonomichnoyi kon'yunktury rozvynenykh krayin [Theoretical foundations of the study of economic conjuncture of developed countries]*, Ahrar Media Hrup, Kyiv, Ukraine.
22. Reznikova, N. Ivashchenko, O. and Kurbala, N. (2020), "A retrospective analysis of alternative approaches to grouping of developed countries: financial, industrial, digital and innovative dimensions of development", *Efektivna ekonomika*, [Online], Vol. 9. available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8172> (Accessed 16 Jul 2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.1
23. Reznikova, N. Ivashchenko, O. and Kurbala, N. (2020), "Identifiers of developed countries in international organizations' mandates: the features of an advanced economy in the research focus", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 9, pp. 17—24. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.9.17
24. Panchenko, V. Reznikova, N. and Ivashchenko, O. (2021), "The development of industry 4.0 and digital economy in focus of the china-united states global technological and innovation rivalry", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 4—10.
25. Reznikova, N. Rubtsova, M. and Yatsenko O. (2020), "The role of innovation clusters in building up investment and innovation strategies in the crossborder cooperation context", *Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol. 142, pp. 85—98.
26. Reznikova, N. (2020), "The digital space of regulatory competition: the problem of institutional distortions of competitiveness", *Biznes-analytika v upravlinni zovnishn'oeconomichnoiu diial'nistiu*, *Materialy VI Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi [Business analytics in the management of foreign economic activity: Proceedings of the Sixth International Scientific and Practical Conference]*, *Informatsijno-analitychne ahents'tvo*, Kyiv, Ukraine, pp. 289—291.
27. Reznikova, N. (2019), "Industry 4.0" in the focus of state policy to stimulate innovative development", *International relations. Economic Sciences Series*, [Online], vol. 20, available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3801 (Accessed 2 Jul 2021).
28. Reznikova, N. (2020), "Innovative model of national economy development: assessment of starting opportunities and means of implementation", available at: www.academia.org.ua (Accessed 2 Jul 2021).
29. Secchi, C. and Belladonna, A. (2020), "Infrastructure in a Changing World: Trends and Challenges", available at: https://www.ispionline.it/sites/default/files/publicazioni/isp_i_report-infrastructure_2020.pdf (Accessed 2 Jul 2021).
30. Prete, D., Giovannetti, G. and Marvasi, E. (2016), "Global Value Chains Participation and Productivity Gains for North African Firms", *Development Working Papers 407*, Centro Studi Luca d'Agliano, University of Milano.

Стаття надійшла до редакції 21.07.2021 р.